

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΟΥΜΟΥΝΔΟΥΡΟΣ

ΑΠΕΘΑΝΕ ΤΗ 26 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1883

Ἡ νεκρολογικὴ ἐπιθεώρησις τοῦ ἔτους τούτου περικλείει τὸ ὄνομα ἐξόχου ἀνδρός, οὗ αἰ ἐπὶ τόσον μακρὸν βίον ὑπηρεσίαι συνεδέθησαν ἀρρήκτως μετὰ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας τῶν τελευταίων εἴκοσιν ἐτῶν.

Εὐσηται σελίς τῆς συγχρόνου Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ, καὶ πρωτοπικὴ μεσολάβησις νὰ ὑπῆρξεν ἀλλοτρία; Ἀναγράφεται γεγονός, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ δικλογισμὸς του νὰ ἦτο ξένος; Ἀναφαίνεται περίστασις μεταβολῆς κίνημά τι, εἰς τὸ ὁποῖον νὰ μὴν ὑπῆρξεν ὁ μόνος ἄξων, πέριξ τοῦ ὁποίου περιεστράφη πλήρως ὁ τελευταῖος πολιτικὸς βίος τῆς Ἑλλάδος;

Ποσάκις ἐν ἐποχῇ ὀδυνηρᾷ τῆς ἱστορίας τοῦ ἔθνους του ἀνεφάνη μέγας ἀνὴρ, τὸ κατ' ἐξοχὴν ἔκτεκτον πνεῦμα, ὅμοιον τοῦ ὁποῖου ἡ ἱστορία δὲν ἔχει ἴσως ἄλλο νὰ ἐπιδείξῃ.

Ἐν τῷ πολιτικῷ βίῳ τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, ἔξοχοι προσωπικότητες καὶ μεγάλα κάρδια προσέστησαν τῆς πολιτείας, ὧν ὄμως οἱ πλεῖστοι δὲν παρεῖδωκαν μέγα νεκρώσιμον, οὐδὲ ὡς σκαπανεῖς μεγάλοι ἐν ταῖς ἀγῶσι τῆς πολιτείας, ἀφῆκαν τὸ μέγα κενὸν τοῦ **Ἀλεξάνδρου Κουμουνδούρου**, ἐν τῇ ὑπολειπομένῃ ἐρ-

Σ. Π. Σ. Ἐπιτυχὴ εἰκόνα τοῦ ἀειμνήστου ἀνδρός ἡ «ΠΟΙΚΙΛΗ ΣΤΓΑ» ἐδημοσίευσεν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος τοῦ 1883. ἐπιτρέψασθαι κατ' ἴπιν τὴν δημοσίευσιν τῆς αὐτῆς εἰκόνης καὶ εἰς ἕτερα περιοδικὰ φύλλα Κατὰ συνέπειαν θεωρήσαμεν ἄσκοπον τὴν ἐκ νέου δημοσίευσιν αὐτῆς.

γασία τοῦ ἔθνους. Ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ βίου οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἐκυβέρνησε τὸν τόπον ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον.

Ἡ «ΠΟΙΚΙΛΗ ΣΤΟΑ» ὀφείλουσα ὑψιστον σέβας εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἀνδρός, ἀντιπάσης; ἐτέρας πολιτικῆς; βιογραφίας; ἐντελῶς ἴσω; ξένης; πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτῆς, ἐν σειρᾷ ἀναγράφει τὸν βίον τοῦ ἀνδρός, οὗ τὸ ὄνομα μέγα κέκτηται δικαίωμα ἐπὶ τῆς ἱστορίας, ἧς ὁ δάκτυλος; εὐγνωμόνως πάντοτε θὰ δεικνύῃ τὸ ἔθνος; ἡμῶν τὸ μῆμα, ὅπερ ἀνυπολόγιστος; συμφορὰ ἤνοιξε κατὰ τὸ ἔτος τοῦ 1883 ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Ἦσαν οἱ χρόνοι καθ' οὓς; ἐπέπνεον αἱ πρῶται αὔραι τῆς Ἐθνικῆς; Παλιγενεσίας; ὅτε ἐγεννήθη ὁ **Ἀλέξανδρος Κουμουνοδοῦρος** μικρὸν πρὸ τῆς; ἐπικρασίας; κατὰ τὸ 1815. Ἐκ Ἀκωνικῆς; οἰκογενείας; ἐπιστήμου ἑλλῶν τὸ γένος, ἀλλ' ἐγκαταλειπὸν αὐτὴν πρωτόμα; καὶ ἀποκρίσται; ἐν Μεσσηνίᾳ, ἣν ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν ἀντιπροσώπευσεν ἐν τῷ κοινοβουλίῳ, εἶχεν ἀπ' ἀρχῆς; τοῦ σπαχίου τοῦ ἐπ.δεΐξει; προσόντα οὐχὶ συνήθη, δι' ὧν καὶ κατώρθωσεν ἐκ πρώτης ἀρετηρίας; ν' ἀνέλθῃ εἰς τὰ πρῶτα τῆς πολιτείας; ἀξιώματα.

Ἐν Ἀθήναις; τελειοποιήσα; τὰς σπουδὰς αὐτοῦ, ἀναφαίνεται ἀπὸ τοῦ 1844 εἰς τὸν ἐνεργὸν βίον, ὅτε καὶ τὸ πρῶτον ἐξελέγη βουλευτῆς; Μεσσηνίας. Μικρὸν ἀκολούθως; ἐγένετο πρόεδρος; τῆς Βουλῆς; καὶ τῷ 1856 Ἵπουργός; τῶν Οἰκονομικῶν. Εἰσὶν τόσον ποικίλα; αἱ πρῶται τοῦ βίου αὐτοῦ ἐντυπώσεις, ἂν μὴ ὑπῆρξαν τοσοῦτον δύσφοροι; οἱ πρῶτοι ἐκεῖνοι χρόνοι, καθ' οὓς; ἐνθουσιωδῶς; ὁ ἀνὴρ περὶδίδεν ἐαυτὸν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἔθνους, ὥστε καὶ ὁ μάλλον ψυχρός; καὶ ἀπλοῦς; χρονολόγος; ἀδύνατον; ν' ἀρνηθῇ ὅπόσον ἰσχυρὰ ἰκανότητος; καὶ ὅπόσον ποικίλων προσόντων ἀρετῇ περιέβαλλε τὸν νεκρὸν τότε ἐπιστήμονα; εἰθὺς; ἐξ ἀρχῆς; ἀνκαηροσύμενον ὑπουργὸν, ἐν ταύτῳ δὲ καλούμενον εἰς τὴν διοίκησιν σοβαροῦ ἔργου.

Ἐπελθοῦσης; τῆς πτώσεως; ἐκείνου τοῦ ὑπουργείου ἀκολούθως; ὁ **Α. Κουμουνοδοῦρος** δὲν ἀναφαίνεται ἐπὶ τῆς πολιτικῆς; σκηνῆς; ἢ ὡς ὑπουργός; τῆς Μεταπολιτεύσεως; τοῦ 1862. Συνελθοῦσης; δὲ τῆς Ἐθνικῆς; Συνελεύσεως; καὶ πεσοῦσης; τῆς πρῶ-

της ἐκείνης κυβερνήσεως ὁ **Α. Κουμουνοῦρος**, ἀναδείκνυται πρωτοστατῶν ἐν τῇ Συνελεύσει, κυρήξας ὡς ὑπουργὸς αὐτῆς τὴν διάλυσιν, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀνέλθῃ εἰς τὴν πρωθυπουργίαν καὶ σχηματίσῃ τὴν πρώτην ἀπὸ τοῦ 1862 Βουλὴν.

* * *

Ἀπὸ τῆς μεταπολιτεύσεως ὁ **Α. Κουμουνοῦρος** ἐμφανίζεται σθεναρὸς κομματάρχης, ἀποτελῶν ἐν τῶν μᾶλλον ἐπισήμων καὶ κατ' ἐξοχὴν διακριθέντων πολιτικῶν προσώπων τῆς ἐποχῆς. Δις ἐγένετο ὑπουργὸς ἐπὶ τῆς Μεσοβασιλείας. Μετὰ τὴν λήξιν τῆς μετὰ τὴν μεταπολίτευσιν τοῦ Ὀκτωμβρίου συνελεύσεως ὑπουργὸς γενόμενος ὑπὸ τὸν Κανάρην, ἀνελάμβανεν ὡς ἀναγνωρισθεὶς ἀρχηγὸς, τὸν σχηματισμὸν τῆς κυβερνήσεως, ἀποχωρήσαντος τοῦ γηραιοῦ ναυάρχου.

•••

Ὁ **Ἀλέξανδρος Κουμουνοῦρος**, ἐγένετο ὑπουργὸς δεκακοτάκις, ἐξ ὧν ἐπτάκις ὑπουργὸς ἀπλοῦς πρὸ τῆς μεταπολιτεύσεως καὶ ἐπὶ τῆς Μεσοβασιλείας, καὶ δεκάκις πρωθυπουργὸς ἀπὸ τοῦ 1865 καὶ ἐφεξῆς. Διηύθυνε ἐννεάκις τὸ ὑπουργεῖον τῶν ἐσωτερικῶν, ὅπερ ἐπροτίμα συνήθως, ἐπτάκις τὸ τῆς Δικαιοσύνης ὑπὸ τὸν Κανάρην, τετράκις τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν ὑπὸ τὸν Διομήδην Κυριακὸν καὶ Ῥοῦφον, δις τὸ τῶν Ἐξωτερικῶν, ἅπαξ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν προσωρινῶς, καὶ ἅπαξ τὸ τῶν Στρατιωτικῶν.

Οὕτως, ἐν τῷ μέσῳ τῆς κοινοβουλευτικῆς πάλης, ἄγων συνήθως τὴν πολυκριθμοτέραν μερίδα ἀνήρχετο εἰς τὴν ἐξουσίαν, παρ' ἧς διέμενε πλείονα τῶν πολιτικῶν αὐτοῦ ἀντιπάλων χρόνον, μέχρι τῆς τρίτης Μαρτίου τοῦ παρελθόντος ἔτους. Εἰς τὸν **Α. Κουμουνοῦρον**, ὁμολογουμένως ἀνήκει ἡ τελευταία εἰκοσαετία τῆς ἐν Ἑλλάδι διοικήσεως. Τὸ στάδιον αὐτοῦ εἶναι ἀκριβῆς συγκεφαλαίωσις δλοκλήρου τῆς ἱστορίας τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος. Πρὸς τὸν ἄνδρα εἶχον ἀπονεμηθῆ κατὰ καιροῦς διαφόρους ὀκτῶ ἐν ὄλῳ μεγαλόσταυροι πλὴν τοῦ ἑλληνικοῦ μεγαλοσταύρου, ὃν πρὸ πολλῶν, ἐτῶν ἔφερε.

Ἦ ἐν τῇ κυβερνήσει παρουσία τοῦ ἀνδρὸς, συνέπιπτε πολλάκις ἐν στιγμαῖς μεγάλων ἐθνικῶν ζητημάτων, ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν, ὧν πλεῖστα διεξήγαγε μετ' ἐπιτυχίας μεγάλης, ἀλλ' ὧν ἡ ἀνάλυσις παρεκκλίνει τοῦ σκοποῦ τοῦ ἡμετέρου ἔργου. Ὁφείλομεν ὅμως νὰ μὴν ἀρνηθῶμεν ὅτι αἰείποτε ὁ **Α. Κουμουνοῦρος**, κεκτημένος τὰ προσόντα πολιτικοῦ ἀνδρὸς, ὑπῆρξεν εἰς παράγων κυβερνητικὸς ἐκ τῶν πρωτίστων. Ἐν τῷ ὄλῳ αὐτοῦ βίῳ εὐρηται, ἡ ἐπιδιώξις εἰς τὴν ὑπηρεσίαν πατριωτικωτάτων ἰδεῶν, ἐνεργειῶν οὐχὶ κοινῶν, ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ὁποίων ἐναπέκειτο βεβαίως εἰς οὐχὶ συνήθη πολιτευτὴν.

Ἦ ἀκριβὴς ἀναγραφὴ τῶν περὶ τῶν καθ' ἕκαστα τοῦ βίου τοῦ **Α. Κουμουνοῦρου**, δὲν εἶναι ἔργον πρόχειρον. Ὡς δὲν γράφεται ἡ ἱστορία ἐνὸς λαοῦ εἰς σειρὰν ἄρθρων, οὕτω καὶ δὲν βιογραφεῖται προσηκόντως εἰς τόσον στενὸν χώρον ὁ ἀνὴρ, οὗ τὸν θάνατον ἐγκλείει τὸ ἔτος τοῦτο, τὸ δ' ὄνομα αὐτοῦ ἐν περιόδῳ ὑπὲρ τὰς εἴκοσιν ἔτη ἐπέδρασε τῆς πολιτικῆς πορείας τοῦ Ἑθνους, εἰς ἀπάσας δὲ τὰς πολιτικὰς τῆς πατρίδος τρικυμίας, ἐκράτησε τὸ πηδάλιον τοῦ κλυδωνιζομένου πολιτικοῦ σκάφους ἐπιδεξίως.

* *

Εἰς τὴν ἀληθῆ τῆς ἱστορίας κρίσιν παραδίδομεν τὸν ἐπιφανῆ ἄνδρα, διότι αὕτη καὶ μόνη μέλλει μετὰ τῆς ὀφειλομένης ἀπαθείας νὰ κατατάξῃ τὸν βίον καὶ τὰ ἔργα τοῦ ἀπὸ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς πρὸς μέγα πένθος τοῦ ἑλληνισμοῦ σύμπαντος ἐκλιπόντος ἀνδρὸς, εἰς τὴν ἀνήκουσταν σφαῖραν, ἀξίως δ' ἀμείψῃ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ὕπερ ἀναποσπάστως ἀκολουθεῖ τὰ ἐξοχώτερα πολιτικὰ γεγονότα, ἅτινα ἔχει νὰ σημειώσῃ πᾶσα ἐντεῦθεν περίοδος.

Πανομοίωτον τῆς ὑπογραφῆς αὐτοῦ.

Α. Κουμουνοῦρος